

مسجد جاوید در دوران انقلاب اسلامی

۸ بهمن ۱۴۰۳ ساعت ۱۰:۴۱

بدون شک یکی از مهم‌ترین عواملی که باعث معروف شدن مسجد جاوید گردید، حضور آیت‌الله مفتاح در این مسجد و ترتیب دادن سخنرانی‌های سیاسی بود. آیت‌الله مفتاح با تصدی مسئولیت مسجد جاوید تهران، آن را به مرکزی برای تجمع و سازماندهی نیروهای مسلمان و مبارز تبدیل کرد و بدین وسیله آن را به عنوان سنگری برای دفاع از ارزش‌های اسلامی و انقلابی معرفی کرد.

مسجد جاوید یکی از مساجد مهم در دوران انقلاب اسلامی بود که به دلیل فعالیت‌های سیاسی مبارزان انقلاب به مسجدی مهم تبدیل شد. این مسجد کانون مبارزات اسلامی بسیاری از شخصیت‌های مهم بود. شهید مطهری، شهید مفتاح و بسیاری از شخصیت‌های سیاسی مهم از این مسجد برای سخنرانی‌های خود استفاده می‌کردند. شرح تاسیس این مسجد و فعالیت‌های سیاسی مبارزان اسلامی، موضوعی است که در این نوشته به آن پرداخته شده است.

تاریخچه احداث مسجد جاوید

مسجد جاوید در سال ۱۳۵۲ تأسیس شد. در مورد مؤسس این مسجد اطلاعات چندانی در دست نیست اما اکثر منابع از شخصی به نام حاج عباس تجریشی معروف به جاوید به عنوان بنیانگذار مسجد یاد می‌شود. تجریشی در سال ۱۳۴۹ زمینی با متراژ ۲۵۰ متر را در خیابان شمیران خریداری کرد و تصمیم گرفت برای باقی گذاشتن نام نیک برای خود، آن را تبدیل به مسجد کند. بنابراین کار ساخت مسجد از همان سال ۱۳۴۹ آغاز شد و تا سال ۱۳۵۲ به طور انجامید. بعد از اتمام ساخت مسجد از آیت‌الله مفتاح برای سخنرانی در این مسجد دعوت شد. همین موضوع باعث شد به تدریج این مسجد به محل سخنرانی و فعالیت‌های سیاسی بزرگانی چون فخرالدین حجازی و حجت‌الاسلام محمدتقی فلسفی تبدیل شود.

فعالیت‌های سیاسی در مسجد جاوید و اشتها آن

بعد از حضور شخصیت‌های سیاسی و مذهبی نامی در مسجد جاوید، این مسجد به یکی از مساجد مهم و معروف تهران تبدیل شد. معروفیت این مسجد در حالی بود که در نزدیکی این مسجد چند مسجد دیگری نیز وجود داشت اما هیچ یک از آنها به اندازه مسجد جاوید معروف نبودند. جالب آنکه این اشتها تنها در یک سال و نیم رقم خورد. این شهرت به دست نیامده بود مگر با سخنرانی روحانیان سیاسی و چهره‌های مبارز، تشکیل کلاس‌های مختلف و جلب جوانان. آقای مفتاح زمانی که امامت جماعت مسجد جاوید را به عهده گرفته بود ممنوع‌المنبر بود. مسجد در بیستم اردیبهشت ۱۳۵۲ با برپایی نماز جماعت آقای مفتاح و سخنرانی شیخ فضل‌الله محلاتی گشایش یافته بود. [\[۱\]](#) معروف شدن مسجد جاوید با حساسیت ساواک همراه بود. چنانچه

اداره کل سازمان اطلاعات و امنیت کشور در گزارشی نوشته بود که مسجد جاوید و مسجد جلیلی جای اماکنی چون حسینییه ارشاد- که تعطیل شده بود - و مسجد هدایت را گرفته‌اند. [۲]

فعالیت‌های شهید مفتاح در مسجد جاوید

بدون شک یکی از مهم‌ترین عواملی که باعث معروف شدن مسجد جاوید گردید، حضور آیت‌الله مفتاح در این مسجد و ترتیب دادن سخنرانی‌های سیاسی بود. آیت‌الله مفتاح با تصدی مسئولیت مسجد جاوید تهران، آن را به مرکزی برای تجمع و سازماندهی نیروهای مسلمان و مبارز تبدیل کرد و بدین وسیله آن را به عنوان سنگری برای دفاع از ارزش‌های اسلامی و انقلابی معرفی کرد. وی از مسجد به عنوان بستری برای فعالیت‌های مقاومت استفاده کرد و از چهره‌های سرشناس مانند آیت‌الله شهید مرتضی مطهری برای ایراد سخنرانی و الهام بخشیدن به جوانان مذهبی و نسل تحصیل کرده دانشگاه دعوت کرد.

این در حالی بود که فضای سیاسی آن دوره به شدت در خفقان به سر می‌برد؛ اما علیرغم فضای خفقان، آیت‌الله مفتاح در میان روحانیون مبارز وفادار به آرمان‌های امام خمینی(ره) به عنوان شخصیتی برجسته ظاهر شد. در این شرایط مسجد جاوید به عنوان یک مرکز آموزشی عمل می‌کرد که طیف متنوعی از کلاس‌ها را ارائه می‌داد و به کتابخانه‌ای مجهز دسترسی داشت. موضوعات مطرح شده شامل تفسیر قرآن، نهج البلاغه، اصول اعتقادی، اقتصاد اسلامی و تاریخ ادیان و جامعه بود. آیت‌الله مفتاح از طریق این ابتکارات، آموزه‌های دینی و سیاسی جوانان را تقویت کرد و درک عمیق‌تری از معارف اسلامی را پرورش داد و آنها را برای مشارکت فعال در مبارزه جاری برای عدالت و انقلاب آماده کرد. [۳]

در واقع یکی از علل حساسی ساواک به این مسجد نیز همین موضوع بود. در گزارش ساواک از کوشش‌های شهید مفتاح در مسجد جاوید آمده است: دکتر محمد مفتاح... با وجود ممنوع المنبر شدن، در مسجد جاوید جلساتی جهت جوانان و دانشجویان تشکیل می‌داد. با توجه به اینکه ادامه این گونه اقدامات موجبات گرایش نسل جوان به سوی فعالیت‌های ضدامنیتی را فراهم می‌ساخت، پیشنهاد گردید از ادامه تدریس مشارالیه در دانشگاه تهران جلوگیری به عمل آید و از جلسات متشکل در مسجد جاوید و همچنین از اعمال و رفتار یادشده، مراقبت‌های دقیق‌تری به عمل آید. مدیریت محترم اداره کل سوم (ساواک) پی نوشت فرمودند به وسیله کمیته (ضد خرابکاری) دستگیر و تحت تعقیب قرار گیرد. از تشکیل اجتماعات در مسجد مذکور جلوگیری [شود] [۴] این فعالیت‌ها احضار و اخطار به بانی مسجد را نیز به دنبال داشت. تا جایی که حاج آقا تجریشی مجبور شد تعهد کتبی بدهد که مانع از اقدامات سیاسی خواهد شد. اما این تعهد تنها تعهدی صوری بود و فعالیت‌های سیاسی توس دیگر شخصیت‌های مبارز انقلابی نیز ادامه یافت.

فعالیت‌های سیاسی شهید مطهری در مسجد جاوید

شهید مطهری از دیگر شخصیت‌های مبارز انقلابی بودند که از این مسجد به عنوان یکی از سنگرهای مبارزاتی خود استفاده کردند. البته شهید مطهری پیش از آن نیز فعالیت‌های سیاسی گسترده‌ای در دیگر مساجد و حسینیه‌ها از جمله حسینییه ارشاد داشت. فعالیت‌هایی که باعث دستگیری ایشان و تعطیلی مسجد ارشاد شد. اما ایشان پس از آزادی، فعالیت‌های خود را در مسجد جاوید و مسجد ارک ادامه داد. اما با تعطیلی مسجد جاوید در سال ۱۳۵۳، وی نیز تا پیروزی انقلاب ممنوع المنبر گردید.

فعالیت‌های سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای در مسجد جاوید

آیت‌الله خامنه‌ای نیز یکی از شخصیت‌های مبارز انقلاب اسلامی بود که از مسجد جاوید به عنوان کانون مبارزات سیاسی خود استفاده کرد. البته آیت‌الله خامنه‌ای در این مسجد بیشتر از فعالیت‌های سیاسی بر فعالیت‌های دینی تاکید داشت. یعنی اکثر فعالیت‌های ایشان بر مباحث اخلاقی متمرکز بود. اما همین فعالیت‌ها نیز برای ساواک قابل تحمل نبود. چنانچه در نهایت سخنرانی آیت‌الله سید علی خامنه‌ای در مسجد جاوید، هم به دستگیری ایشان منجر شد و هم به دستگیری دکتر مفتاح. هر دو دستگیر و تحویل کمیته‌ی مشترک ضد خرابکاری گردیدند.^[۵]

سخن نهایی

مسجد جاوید در یکی از مهم‌ترین محلات تهران قرار داشت. محله‌ای که بسیاری از شخصیت‌ها و مبارزان سیاسی و انقلابی در آنجا حضور داشتند. از این رو وجود این مسجد توانست نقش مهمی در پیشبرد نهضت انقلاب اسلامی ایفا کند. البته ظاهراً در کنار این مسجد مساجدی دیگری نیز وجود داشتند. اما آنچه که باعث معروفیت و محبوبیت این مسجد در نزد مبارزان سیاسی شد حضور شخصیت‌های سیاسی و دعوت از آیت‌الله مفتاح برای پذیرش امامت این مسجد بود.

[۱] - هدایت‌الله بهبودی، شرح اسم: زندگینامه آیت‌الله سیدعلی حسینی خامنه‌ای (۱۳۱۸-۱۳۵۷) تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۹۰، ص ۵۱۴

[۲] - همانجا

[۳] - روزشمار تاریخ، اصفهان، مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، همان، ص ۶۷۱

[۴] - غلامرضا گلی زواره، زندگی نامه شهید آیت‌الله دکتر محمد مفتاح، قم، دفتر عقل، ۱۳۸۸، ص ۶۰

[۵] - جمعی از نویسندگان، بانک جامع مقالات انقلاب اسلامی ایران، اصفهان، مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۰، ص

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۴۹۹۸۲/اسلامی-انقلاب-دوران-جاوید-مسجد>